

-Návrh-

**Pozície Slovenskej republiky k legislatívnym návrhom
Európskej komisie v oblasti priemyselnej politiky v
kontexte oznámenia Európskej komisie: Priemyselný
plán v kontexte Zelenej dohody určený pre vek emisnej
neutrálnosti
(2023)**

I. Úvod

Európska únia (ďalej len „EÚ“) v roku 2020 predstavila novú stratégiu rastu „Európska zelená dohoda“, ktorej cieľom je transformovať hospodárstvo EÚ v záujme udržateľnej budúcnosti. V boji s rastúcimi environmentálnymi výzvami bol stanovený všeobecný cieľ **do roku 2050 vybudovať z EÚ prvý klimaticky neutrálny kontinent s moderným a konkurencieschopným hospodárstvom efektívne využívajúcim zdroje**. Členské štáty (ďalej len „ČŠ“), vrátane Slovenskej republiky (ďalej len „SR“), sa zaviazali naplniť stanovený ambiciózny cieľ, čo vyžaduje prijímanie opatrení a podporu investícií do ekologických politík, riešení a inovácií.

Európska rada v decembri 2020 potvrdila, že na dosiahnutie klimatickej neutrality je potrebné už do roku 2030 znížiť emisie skleníkových plynov o 55 %. Na tento účel bol prijatý iniciatívny balík legislatívnych a nelegislatívnych návrhov pod názvom „Fit for 55“. Balík predstavuje návrh najvýznamnejších klimaticko-energetických politík, ktoré by mali priniesť rovnováhu medzi cenotvorbou, normami a podpornými opatreniami zelenej transformácie a v konečnom dôsledku spoločne prispievajú k dosiahnutiu uvedených cieľov.

Základnými piliermi dosiahnutia environmentálnych cieľov EÚ sa tak stalo zvýšenie obnoviteľných zdrojov energie, dekarbonizácia energetických sústav a priemyslu, ako aj prechod na obehové hospodárstvo a čistú mobilitu.

Krízy posledných období však poukázali na zraniteľnosť EÚ a oslabenie jej postavenia v súčasnom globálnom svete. Výzvami sú vysoké ceny energií, narušenia dodávateľských reťazcov, extrémny rast inflácie, závislosť EÚ od importu strategických surovín a komodít, ako aj rastúca nekalá hospodárska súťaž tretích krajín a neočakávané významné opatrenia v týchto krajinách (Made in China 2025, Inflačný zákona USA a iné).

EÚ sa dlhodobou zameriava len na politiky zacielené na prechod na klimatickú neutralitu a stanovovala si v tejto oblasti vysoko ambiciózne ciele. Na druhej strane mnohé prijaté regulácie vytvárali bariéry ďalšieho rozvoja a konkurencieschopnosti a vyžadovali si dodatočné náklady nielen na zmenu procesov a vybavenia, ale aj na výskum a inovácie, ktoré sú rizikové. Všetky tieto kroky zo strany EÚ zapríčinili útlm priemyselnej výroby a naopak zvýšili významnú závislosť od dovozu kľúčových technológií, komponentov a surovín. Nad rámec uvedeného sa EÚ za posledné roky stala značne závislá od tretích krajín, čo sa ukázalo pri pandemickej kríze, kedy mnohé priemyselné podniky stagnovali a EÚ hospodárstvo bolo ovplyvnené ohrozením dodávateľských reťazcov.

Náročnou výzvou EÚ na dosiahnutie ambiciózných klimatických cieľov, opätovné naštartovanie rastu hospodárstva a posilnenie konkurencieschopnosti bude **upevnenie pozície priemyselnej výroby v hospodárstve**. Na dosiahnutie klimatických cieľov preto už nie je dôležitá len samotná dekarbonizácia hospodárstva, ale vytváranie priaznivého prostredia na rozvoj emisne neutrálneho priemyslu a s ním súvisiaceho ťažobného a spracovateľského sektora, na zabezpečenie kritických surovín.

S cieľom posilniť konkurencieschopnosť európskeho emisne neutrálneho priemyslu a urýchlenia prechodu ku klimatickej neutralite zverejnila Európska komisia 1. februára 2023 „*Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov: Priemyselný plán v kontexte Zelenej dohody pre vek emisnej neutrálnosti*“ (ďalej len „priemyselný plán“ alebo „plán“).

Priemyselný plán je komplexným rámcom spoločného prístupu k príležitostiam a výzvam Európy pre transformáciu priemyslu na emisne neutrálny, t. j. taký, ktorý bude mať kľúčovú úlohu pri transformácii na klimaticky neutrálne hospodárstvo a dosiahnutí vedúceho globálneho postavenia Únie v oblasti technológií v boji proti zmene klímy

a znečisťovaníu životného prostredia. Najvyššou prioritou zostáva modernizácia a dekarbonizácia energeticky náročných priemyselných odvetví, zabezpečenie profesijnej zmeny a vytvárania kvalitných pracovných miest prostredníctvom odbornej prípravy a vzdelávania.

Predložený priemyselný plán je založený na štyroch pilieroch kľúčových pre obnovenie rastu hospodárstva a posilnenie konkurencieschopnosti EÚ: 1. predvídateľné a zjednodušené regulačné prostredie; 2. rýchlejší prístup k dostatočnému financovaniu; 3. zručnosti a 4. otvorené obchodovanie pre odolné dodávateľské reťazce.

Ťažiskom priemyselného plánu je jednoduché, predvídateľné a jasné regulačné prostredie (I. pilier) ako predpoklad podpory zintenzívnenia technologického rozvoja, výroby a zavádzania emisne neutrálnych výrobkov a tiež zabránenia nadmernej závislosti od kritických surovín, ale aj iným strategickým závislostiam, ktoré by mohli brániť prístupu ku kľúčovým technológiám a vstupom potrebným pre zelenú transformáciu.

V tomto kontexte Európska komisia (ďalej len „EK“) **vypracovala dva primárne legislatívne návrhy**: „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zriadení rámca opatrení na posilnenie európskeho ekosystému výroby výrobkov emisne neutrálnych technológií (Návrh nariadenia o emisne neutrálnom priemysle)“ a „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje rámec na zaistenie bezpečných a udržateľných dodávok kritických surovín a ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č.168/2013, (EÚ) 2018/858, 2018/1724 a (EÚ) 2019/102 (Návrh nariadenia o kritických surovinách)“.

Súčasnú obdobie bude rozhodujúce, aby sa prijali kroky smerom k emisnej neutralite a podporil sa rast konkurencieschopnosti, čo si bude vyžadovať aj oživenie priemyslu SR, ktorý čelí pretrvávajúcim výzvam a zmenám. Priemysel SR je energeticky a materiálno náročný, zároveň vo významnej miere ovplyvniteľný geopolitickou situáciou, vzhľadom na proexportné zameranie našej ekonomiky. Rovnako bol dlhodobo formovaný prílevom priamych zahraničných investícií zameraných na montážnu sféru priemyselnej výroby.

Dlhodobá konkurencieschopnosť a ukotvenie pozície SR na globálnom trhu ako silného hráča je možné len posunom od „montážnej dielne“ k znalostnej ekonomike. SR vstúpilo do obdobia naliehavosti dekarbonizácie priemyslu, transformácie a budovania odolného energetického systému a potreby kvalifikovaných pracovníkov pre vek digitálneho a zeleného hospodárstva. Priemysel SR čelí tlakom súbehu kríz, ako aj nutnosti transformácie, na druhej strane vstupuje do novej budúcnosti, ktorá so sebou prináša príležitosti.

V reakcii na predložené nové politiky a legislatívy EÚ vláda SR 21. júna 2023 vzala na vedomie „Analýzu príležitostí vyplývajúcich z priemyselného plánu európskej zelenej dohody (SWOT analýza)“¹ (ďalej len „analýza“). Jej cieľom bolo identifikovať príležitosti a hrozby pre SR z hľadiska investícií do zelených technológií, využívania kritických surovín v priemyselnej výrobe, potenciálu pre recykláciu a potreby rozvoja zručností v zelených technológiách.

Analýza sa zamerala na kľúčové oblasti vyplývajúce z priemyselného plánu, a to energetika, priemysel, kritické nerastné suroviny, povoloňacie procesy a oblasť vzdelávania a fungovania trhu práce. Na základe analýzy interných a externých faktorov boli definované odporúčania pre SR tak, aby naplno uľahčili prechod na zelené a digitálne hospodárstvo a boli využité príležitosti, ktoré SR nové politiky ponúkajú.

Ministerstvo hospodárstva SR má vo svojej gescii obidva ťažiskové legislatívne návrhy EK a bude gestorom vyjednávania na úrovni EÚ. Na základe bodu B.1 uznesenia vlády SR

¹ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/28536/1>

č. 627/2013 boli vypracované riadne predbežné stanoviská, ktorými SR vyjadruje prvotnú reflexnú pozíciu k návrhom predloženým EK. Analýza vypracovaná Inštitútom pre stratégie a analýzy na Úrade vlády SR je základom nielen pre rozhodovanie vlády SR a prípravu opatrení, ale aj pre vyjednávaciu pozíciu SR tak, aby návrhy nariadení boli v maximálnej možnej miere príležitosťou rozvoja konkurencieschopného priemyslu SR a nie naopak, bariérou rastu.

II. Návrh nariadenia o emisne neutrálnom priemysle

1) Rámec a cieľ nariadenia

Návrh nariadenia o emisne neutrálnom priemysle (ďalej len „návrh nariadenia“) vytvára jednotný regulačný rámec na posilnenie európskeho ekosystému výroby emisne neutrálnych technológií prostredníctvom opatrení na uľahčenie investícií a inovačnej kapacity, stimulácie dopytu a zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácií.

Návrh nariadenia stanovuje konkrétny cieľ výrobných kapacít strategických emisne neutrálnych technológií² v EÚ do roku 2030, ktoré dosiahnu/priblížia sa úrovni 40 % ročnej potreby EÚ zavádzania zodpovedajúcich technológií potrebných na dosiahnutie cieľov Únie v oblasti klímy a energetiky do roku 2030, ako aj zabezpečenie voľného pohybu takýchto technológií uvádzaných na jednotný trh.

Dekarbonizácia priemyslu je realizovateľná aj prostredníctvom vtláčania CO₂ do úložísk primárne v odvetviach, kde je prechod na elektrifikáciu a zmenu technológií komplikovaný ako napr. oceliarsstvo, cementársky a chemický priemysel. Ide o odvetvia, ktoré sú významné z pohľadu hospodárstva SR. EÚ si stanovila cieľ dosiahnuť do roku 2030 ročnú vtláčanú kapacitu v objeme aspoň 50 miliónov ton CO₂.

Návrh nariadenia má štyri roviny, prostredníctvom ktorých sa podporí rast výrobných kapacít emisne neutrálnych technológií: zvýšená administratívna podpora a zrýchlenie povolovacích procesov, priaznivé inovačné prostredie, stimulácia dopytu a zvyšovanie zručností a kvalifikácií.

Rozšírenie výrobných kapacít emisne neutrálnych technológií (ďalej len „ENT“) sa netýka len rozšírenia výroby konečných technológií, ale aj špecifických komponentov a strojových zariadení kľúčových pre výrobu čistých technológií. Osobitný význam budú mať strategické ENT, definované v Prílohe I.

<u>Emisne neutrálne technológie</u>	<u>Strategické emisne neutrálne technológie (Príloha I)</u>
- Technológie využívajúce energiu z obnoviteľných zdrojov energie (ďalej len „OZE“); - Technológie uskladňovania elektriny a tepla; - Tepelné čerpadlá; - Technológie sústav; - Technológie využívajúce obnoviteľné palivá nebiologického pôvodu; - Technológie využívajúce udržateľné alternatívne palivá;	- Solárne fotovoltaické a solárne technológie; - Veterné technológie na pevnine a technológie v oblasti výroby energie z OZE na mori; - Batériové/skladovacie technológie; - Tepelné čerpadlá a technológie v oblasti geotermálnej energie; - Elektrolyzéry a palivové články; - Udržateľné technológie v oblasti výroby bioplynu/biometánu;

² V zmysle Prílohy I Aktu o emisne neutrálnom priemysle

• Elektrolyzéry a palivové články; • Vyspelé technológie na výrobu energie z jadrových procesov s minimálnym dopadom z palivového cyklu; • Malé modulárne reaktory a súvisiace palivá najlepšej triedy; • Technológie zachytávania, využívania a ukladania oxidu uhličitého; • Technológie energetickej efektívnosti súvisiace s energetickým systémom	• Technológie na zachytávanie a ukladanie oxidu uhličitého; • Technológie sústav;
--	--

Návrh nariadenia sa zameriava na naplnenie všeobecného cieľa prostredníctvom siedmich pilierov:

1. pilier – uľahčenie investícií v prípade ENT

S cieľom urýchliť a zjednodušiť povoľovacie procesy pre projekty ENT budú členské štáty (ďalej len „ČŠ“) povinné zriadiť vnútroštátny orgán, ktorý bude fungovať ako jednotné kontaktné miesto (one stop shop) a bude celý proces povolení koordinovať. ČŠ budú musieť zabezpečiť elektronizáciu procesov a online dostupnosť informácií. Doba trvania povoľovacích procesov pre projekty výroby ENT bude skrátená a harmonizovaná pre všetky ČŠ, pričom pre strategické projekty výroby ENT podľa Prílohy I budú tieto lehoty skrátené ešte viac. ČŠ v zmysle návrhu nariadenia budú minimalizovať administratívne prekážky v rámci procesov (duplicitné vyžadovanie štúdií a dokumentov, neprimeranosť zdĺhavého posudzovania vplyvov na životné prostredie a pod.)

2. pilier – zníženie emisií CO₂

Strategickú dekarbonizáciu priemyslu jednoznačne uľahčujú projekty zachytávania, využívania a ukladania CO₂. Projekty uskladňovania CO₂ zlyhávajú vzhľadom na prístup k povoleniam a nedostatok informácií o existujúcich úložiskách alebo možnostiach budovania úložísk. Prvotné projekty sú potom nákladné a rizikové. V rámci návrhu nariadenia sa **stanovuje cieľ dosiahnuť kapacitu ukladania 50 miliónov ton CO₂ ročne do roku 2030.** K naplneniu tohto cieľa bude prispievať každý producent zemného plynu a ropy primerane k výške svojej produkcie a ČŠ by mali informovať o implementácii takýchto projektov.

3. pilier – uľahčenie prístupu na trhy

Na uľahčenie prístupu ENT na jednotný trh EÚ je potrebné zvýšiť, resp. stimulovať dopyt verejného a súkromného sektora po udržateľných výrobkoch zabezpečením uplatňovania kritérií prínosov projektov k udržateľnosti a odolnosti v rámci procesu verejného obstarávania, aukcií, ako aj poskytovaných stimulov zo strany štátu. Pri projektoch ENT by mali ČŠ **zohľadňovať v hodnotiacich kritériách príspevok k udržateľnosti a odolnosti, a to v rámci verejného obstarávania a prípravy schém pomoci pre domácnosti a spotrebiteľov na nákup finálnych produktov ENT váhou na úrovni 15 % až 30 %.**

4. pilier – zvýšenie úrovne zručností pre vytváranie kvalitných pracovných miest v oblasti ENT

Súčasťou transformácie európskeho hospodárstva bude aj zvýšený dopyt po kvalifikovanej pracovnej sile. Dôležité bude nielen vzdelávanie budúcich generácií pre potreby zeleného a digitalizovaného hospodárstva, ale aj rekvalifikácia súčasných pracovníkov. **Jadrom budovania zručností budú Európske akadémie emisne neutrálneho priemyslu,** ktorých počiatočné financovanie bude zabezpečené zo strany EK. Akadémie budú vytvárať

programy vzdelávania, obsah a materiály, ktoré budú poskytované pre odbornú prípravu a vzdelávanie, ako aj pre pracovníkov v rámci verejných obstarávaní a tvorby schém pomoci.

5. pilier – podpora inovácií

S cieľom podporiť inovácie návrh nariadenia umožňuje ČŠ vytvoriť experimentálne regulačné prostredia pre emisne neutrálne technológie. Takéto experimentálne regulačné prostredia pomôžu vyvíjať a testovať emisne neutrálne technológie pred ich uvedením na trh, najmä s ohľadom na možnosti a potreby malých a stredných podnikov, ktoré budú mať prednosť pri ich využívaní.

6. a 7. pilier – vytvorenie špecifickej štruktúry na vykonanie stanovených cieľov z hľadiska riadenia aj monitorovania

Plnenie cieľov stanovených v rámci návrhu nariadenia bude organizačne zastrešovať platforma „Emisne neutrálna Európa“, ktorá bude zložená zo zástupcov ČŠ a EK. Platforma bude poradný subjekt, v rámci ktorého sa môžu vytvoriť menšie pracovné skupiny zamerané na konkrétne oblasti emisne neutrálneho priemyslu.

Monitorovanie pokroku v zavádzaní ENT by mali ČŠ zabezpečiť zberom dát o výrobných kapacitách, dovoze a vývoze, priemernom trvaní povoľovacích procesov, počte založených experimentálnych regulačných prostredí, množstve vtlačeného CO₂ a na ročnej báze ich poskytovať EK.

Úspešné splnenie ambiciózných cieľov EÚ v oblasti klímy a dosiahnutie bezpečného a odolného energetického systému bude založené na potrebe budovať výrobné kapacity výrobkov ENT. **Návrh nariadenia zabezpečuje harmonizovaný rámec pre vytvorenie prostredia, ktoré umožní rýchly prechod na odolný a dekarbonizovaný energetický systém a dosiahnutie klimatických cieľov.** Dopyt po ENT v Európe a na celom svete rastie a je nutné rýchle a koncepčné riešenie, aby sa zabezpečila bezpečnosť dodávok a konkurencieschopnosť hospodárstva EÚ.

Kľúčové tézy:

- Zriadenie jednotných kontaktných miest „One-Stop-Shop“;
- Zjednodušovanie a zrýchlenie povoľovacích procesov pre projekty výrobných kapacít emisne neutrálnych technológií;
- Prioritizácia strategických projektov v oblasti emisnej neutrality;
- Opatrenia pre zabezpečenie kapacít vtlačania CO₂;
- Stimulácia dopytu (verejné obstarávanie, aukcie a podporné programy);
- Budovanie experimentálnych regulačných prostredí;
- Podpora zručnosti a kooperácia ČŠ;

2) Prvotná pozícia SR k predkladanému návrhu nariadenia vyplývajúca z Riadneho predbežného stanoviska

SR víta návrh nariadenia o emisne neutrálnom priemysle, ktorým sa zriaďuje rámec opatrení na posilnenie európskeho ekosystému výroby výrobkov ENT a boli ním zadefinované ENT ako kľúčové technológie na dosiahnutie cieľov EÚ. Všeobecným cieľom návrhu nariadenia je vytvoriť jednotný právny rámec, prostredníctvom ktorého sa zabezpečí posilnenie európskeho ekosystému výroby ENT nielen konečných výrobkov, ale aj špecifických komponentov a strojových zariadení nutných na ich výrobu.

Z pohľadu SR v návrhu nariadenia absentuje prístup technologickej neutrality a zaradenie jadrových technológií medzi ENT. Jadrové technológie zohrávajú v podmienkach hospodárstva SR nezastupiteľnú úlohu a ich zohľadnenie v politikách a legislatíve EÚ považuje SR za kľúčové. SR bude presadzovať širšie zaradenie jadrových technológií, nielen pod definíciu ENT, ale primárne medzi strategické ENT definované v Prílohe I.

Jadrom návrhu nariadenia je zníženie administratívnej záťaže a zrýchlenie povolovacích procesov pre projekty zamerané na výrobu ENT, k čomu má prispieť aj vybudovanie jednotného kontaktného miesta tzv. one stop shop, ktoré bude koordinovať komplexný postup a proces vydávania povolení pre projekty v zmysle návrhu nariadenia. **SR považuje zriadenie jednotného kontaktného miesta za pozitívny krok smerom k propodnikateľskému prístupu a plne podporuje tento návrh. Máme však za to, že navrhovaný termín zriadenia (do 3 mesiacov od nadobudnutia účinnosti návrhu nariadenia) je nereálny. Vytvorenie jednotného kontaktného miesta si vyžaduje administratívne činnosti a legislatívne zmeny, ktoré niekedy trvajú oveľa dlhšie.**

SR súhlasí so zlepšovaním podmienok pre podnikateľské projekty v tomto, ako aj v iných sektoroch z pohľadu zníženia administratívnej záťaže a odstránenia bariér. Na druhej strane, v súvislosti so zrýchlením povolovacích konaní vrátane posudzovania vplyvov na životné prostredie, určuje návrh nariadenia harmonizované a pevne stanovené maximálne lehoty ich trvania. **SR považuje navrhované lehoty za ambiciózne, čo môže v konečnom dôsledku mať negatívny vplyv pre ČŠ, pretože v prípade, že ČŠ nebude schopný dodržať navrhované lehoty, hrozí uplatnenie tzv. tichého súhlasu. Nad rámec v návrhu nariadenia stanovených lehôt majú byť, v prípade rozširovania výrobných kapacít už existujúcich výrobných zariadení, lehoty skrátené na polovicu oproti navrhovaným fixným lehotám. SR považuje takéto skrátenie za neopodstatnené a nesúhlasí s takýmto skrátením.** V tejto súvislosti SR podporí návrhy, ktoré smerujú k finančnej aj nefinančnej podpore pre orgány ČŠ zo strany EK.

Rovnako harmonizácia lehôt môže priniesť komplikácie vzhľadom na rozdielnosť procesov a potrebu zmien vnútroštátnych regulácií a systémov. Vo svojej pozícii voči návrhu bude SR presadzovať zmiernenie ambiciózných návrhov lehôt a ich prispôsobenie vnútroštátnym podmienkam a reálnemu posúdeniu možností skrátenia v prípade projektov rozšírenia už existujúcej výroby.

Návrh definuje aj strategické projekty výroby ENT, ktoré sú uvedené v prílohe. Uznanie projektu za strategický budú ČŠ vykonávať na základe kritérií v zmysle článku 10. **SR predpokladá, že nie každý ČŠ bude disponovať strategickým projektom, z toho dôvodu vo svojej pozícii bude žiadať, aby pozitívny spill-over efekt prínosov do viacerých ČŠ, bol jedným z kritérií uznania.** SR poukazuje aj na spornú požiadavku, aby strategické projekty mali prioritné postavenie pri urovnávaní súdnych a mimosúdnych sporov, ktorá naráža na zásadu nediskriminačného prístupu k spravodlivosti. Návrh nariadenia je v oblasti strategických projektov veľmi všeobecný a nejasný. Nakoľko o statuse strategických projektov budú rozhodovať vnútroštátne orgány, hrozí riziko rozdielnej interpretácie a fragmentácie úpravy. SR bude preto presadzovať, aby návrh obsahoval viac detailov a bol jednoznačnejší. Zároveň je pre SR dôležité, aby nariadenie neobsahovala neprimerané a nereálne povinnosti pre orgány ČŠ, napr. povinnosť prijímať opatrenia na zabezpečenie financovania pre individuálne strategické projekty, ktoré majú problém nájsť financovanie.

Okrem projektov zvýšenia výrobných kapacít ENT sa návrh nariadenia zameriava aj na projekty uskladnenia CO₂. SR má vysoké zastúpenie hard to abate odvetví (oceliarstvo, cementársky a chemický priemysel), ktorých dekarbonizácia je náročná a momentálne sa ako jedno z prijateľných riešení javí možnosť ukladania CO₂. Plnenie cieľa vytvára tlak na ČŠ

realizovať a podporiť geologické prieskumy možných úložísk, čo si vyžaduje dodatočné finančné náklady a taktiež absolvovanie/realizáciu nutných povolovacích procesov. Takéto prieskumy nemusia byť len v rukách štátu, ale môže ísť aj o súkromné projekty. Je preto vhodné, aby EK zohľadnila aj podporu takýchto projektov, či už v rámci nariadenia, alebo iných nástrojov.

Producenti ropy a zemného plynu budú musieť taktiež prispievať k naplneniu vyššie uvedeného cieľa, a to pomerom v závislosti od ich podielu na celoeurópskej produkcii. Takáto povinnosť môže predstavovať výraznú záťaž pre spoločnosti produkujúce ropu a zemný plyn.

Ďalšou rovinou návrhu je stimulácia dopytu po ENT začlenením kritéria prínosu odolnosti a udržateľnosti v rámci verejných obstarávaní, aukcií a schém podpory nákupu výrobkov ENT. Textácia je však celkom komplikovaná a neprehľadná, čo môže mať v podmienkach SR negatívny vplyv najmä na malých obstarávateľov, ktorí majú obmedzené kapacity, a preto bude potrebné, aby EK poskytla usmernenia k vykonávaniu predmetných požiadaviek.

Dôležitou pre SR je otázka zlepšovania zručností a príprava kvalifikovanej pracovnej sily v kontexte zelenej a digitálnej transformácie priemyslu. SR je priemyselnou krajinou a prípadný nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily môže znamenať ohrozenie konkurencieschopnosti. SR víta návrh vytvorenia akadémií emisne neutrálneho priemyslu, ako aj harmonizáciu pravidiel prijímania a uznávania certifikátov, ktoré môžu byť výsledkom úspešného absolvovania vzdelávacích programov pripravených akadémiami emisne neutrálneho priemyslu.

EK v návrhu nariadenia uvádza možné zdroje financovania, avšak bližšie nešpecifikuje spôsob financovania konkrétnych opatrení. Dôležitým faktorom v otázke financovania bude očakávané predloženie návrhu na zriadenie Európskeho fondu suverenity, ktoré má vychádzať z preskúmania viacročného finančného rámca. **V súvislosti s financovaním jednotlivých opatrení je z pohľadu SR prvoradé, aby hospodárstvo mohlo lepšie absorbovať už dohodnuté financovanie investícií EÚ prostredníctvom existujúcich investičných programov. Akékoľvek dodatočné finančné opatrenia by sa mali zakladať na dôkladnej analýze zostávajúcej medzery vo financovaní. SR bude trvať na tom, aby pri vytváraní nových, ale aj úprave existujúcich finančných nástrojov, boli zohľadnené podmienky a možnosti všetkých ČŠ, zabránilo sa narušeniu rovnakých podmienok na jednotnom trhu a neboli umelo vytvárané skupiny tzv. „silných hráčov na trhu“. V tejto súvislosti bude relevantná aplikácia Dočasného krízového a prechodného rámca pre štátnu pomoc a financovanie zo zdrojov EÚ.**

Vo všeobecnosti predložený návrh nariadenia považujeme za nejasný. Zároveň nedisponuje posúdením vplyvov, čo SR považuje za nedostatok, vzhľadom na rozsiahly rámec povinností, ktoré vytvárajú značné zaťaženie pre ČŠ z pohľadu potreby kvalifikovaných pracovníkov a dodatočných finančných zdrojov. Za príliš ambiciózne SR považuje nastavenie harmonizovaných pravidiel lehôt a procesov posúdenia a povoľovania projektov. Zo strany SR bude dôležité, aby nariadenie o emisne neutrálnom priemysle bol jasnejšie a detailnejšie rozpracovaný a zohľadňoval existujúce vnútroštátne regulácie a možnosti ČŠ.

III. Návrh nariadenia o kritických surovinách

1) Rámec a cieľ nariadenia

Návrh nariadenia o kritických surovinách (ďalej len „návrh nariadenia“) sa zameriava na neenergetické a nepoľnohospodárske suroviny, ktoré majú význam pre hospodárstvo EÚ a ktorých dodávky sú vystavené vysokému riziku. Tieto kritické suroviny sú nevyhnutnými vstupmi strategických sektorov a majú **klúčový význam pre zelenú a digitálnu transformáciu a pre využívanie v obrannom a vo vesmírnom priemysle**. V prípade mnohých kritických surovín sa EÚ takmer výlučne spolieha na dovoz a vzhľadom na celosvetovú zelenú transformáciu a digitalizáciu sa predpokladá, že dopyt po niektorých z kritických surovín bude v nadchádzajúcich desaťročiach rýchlo stúpať.

Predložený návrh nariadenia sleduje štyri základné roviny v oblasti zabezpečenia kritických surovín:

- Posilnenie európskeho hodnotového reťazca kritických surovín;
- Diverzifikáciu dovozu kritických surovín do EÚ;
- Zlepšenie schopností a posilnenie kapacít EÚ na monitorovanie a zmierenie súčasných a budúcich rizík dodávok kritických surovín;
- Zabezpečenie voľného pohybu kritických surovín na jednotnom trhu EÚ a zároveň zlepšiť ich obehovosť a udržateľnosť.

Návrh nariadenia stanovuje konkrétny cieľ na dosiahnutie kapacity EÚ v rôznych fázach hodnotového reťazca strategických surovín, ktoré je zadefinované referenčnými hodnotami pre ťažobnú kapacitu EÚ vo výške aspoň 10 % ročnej spotreby strategických surovín EÚ, pre spracovateľskú kapacitu EÚ vo výške aspoň 40 % ročnej spotreby strategických surovín EÚ a pre recyklačnú kapacitu EÚ vo výške aspoň 15 % ročnej spotreby strategických surovín EÚ.

Návrh nariadenia stanovuje zoznam kritických surovín a zoznam strategických surovín, pričom určuje rámec pre výber **strategických projektov**, ktoré budú oprávnené na zjednodušené povoloacie konania a ľahší prístup k možnostiam financovania.

V návrhu sa zavádzajú pravidlá najmä pre zhodnocovanie, zber a spracovanie výrobkov po skončení životnosti a tokov odpadu obsahujúcich kritické suroviny s cieľom podporiť rozvoj recyklačných technológií a trhov, ako aj využívanie druhotných kritických surovín vo výrobe. Opatrenia sa zamerajú aj na zhodnocovanie kritických surovín z uzavretých a opustených skládok odpadu. Zahnuté sú aj ustanovenia týkajúce sa vyhlásenia o environmentálnej stope a ďalších informácií o kritických surovinách uvádzaných na trh EÚ.

Nariadením sa má zabezpečiť rozvoj monitorovacích kapacít a hodnotenie rizík, akými sú stresové testy EÚ. Ďalej sa vytvára systém riadenia s osobitnou radou pre kritické suroviny a so sieťou orgánov ČŠ, pričom spoločnosti majú mať výhody zo zverejňovania aktuálnych informácií vo forme monitorovacieho prehľadu, ktorý im umožní prispôbiť svoje stratégie a dopyt po nákupe bezpečných kritických surovín.

Zavádzajú sa opatrenia týkajúce sa spoločného nákupu, ktoré majú umožniť spojiť sily pri nákupe strategických surovín, a veľké spoločnosti majú investovať do svojej odolnosti pri strategických surovinách tým, že zabezpečia pravidelný audit svojich dodávateľských reťazcov.

Záverom sa stanovuje rámec na spoluprácu v oblasti strategických partnerstiev s tretími krajinami a zriaďuje sa Európska rada pre kritické suroviny zložená zo zástupcov ČŠ a EK na vysokej úrovni.

Kľúčové tézy:

- Zriadenie jednotného kontaktného miesta pre predkladateľov projektov v odvetviach v kontexte získavania kritických surovín;
- Uvádza sa zoznam kritických surovín a zoznam strategických surovín;
- Stanovuje sa rámec na výber strategických projektov, ktoré budú oprávnené na zjednodušené povoloňacie konania a ľahší prístup k možnostiam financovania,
- Vytvára sa mechanizmus monitorovania dodávateľských reťazcov kritických surovín;
- Zavádzajú sa ustanovenia pre rozvoj obehovosti trhov s kritickými surovinami a zníženia environmentálnej stopy kritických surovín;
- Stanovuje sa rámec na spoluprácu v oblasti strategických partnerstiev s tretími krajinami v súvislosti so surovinami,
- Zriaďuje sa Európska rada pre kritické suroviny zložená zo zástupcov ČŠ a EK na vysokej úrovni;
- Zavádza sa povinnosť spoločného vykazovania a monitorovanie pokroku a hodnotenie opatrení.

2) Prvotná pozícia SR k návrhu vyplývajúca z Riadneho predbežného stanoviska

SR si uvedomuje dôležitosť cieľa návrhu nariadenia, ktorým je zabezpečiť prístup EÚ k bezpečným a udržateľným dodávkam kritických surovín, najmä na podporu rozvoja a rastu emisne neutrálneho priemyslu. V tomto kontexte SR podporuje navrhované iniciatívy smerujúce k zníženiu zraniteľnosti EÚ ako celku, a rovnako tak zníženiu zraniteľnosti jednotlivých ČŠ.

Rovnako SR podporuje navrhnutý zoznam kritických a strategických surovín, namieta však, že nariadenie neumožňuje vytvoriť zoznam surovín ČŠ, ktoré sú kritické pre ich vlastné hospodárstvo. Okrem surovín, ktoré sú súčasťou zoznamu ako strategické alebo kritické, existujú aj ostatné suroviny, ktoré sa môžu stať kritickými v strednodobom až dlhodobom horizonte. S cieľom zohľadniť tieto zmeny by posúdenie strategického/kritického významu rôznych surovín malo byť špecifické pre rôzne priemyselné odvetvia

Iniciatíva smeruje k zmapovaniu geologických ložísk v jednotlivých ČŠ a ustanovuje povinnosť vypracovať a aktualizovať národné programy všeobecného prieskumu. SR sa stotožňuje s uvedenými ustanoveniami, aj vzhľadom na skutočnosť, že geologické ložiskové údaje SR sú neaktuálne a nezodpovedajú sledovaniu súčasných kritických surovín. V tomto kontexte však SR vyjadruje obavu z nákladov pre orgány verejnej správy. **Návrh nariadenia nešpecifikuje finančné zdroje na tento účel a všetky súvisiace náklady budú hradit' ČŠ.** Rovnako aj prieskum a extrakcia kritických surovín z ťažobného odpadu, alebo naštartovanie procesov obehovej ekonomiky má finančné dosahy pre orgány verejnej správy. V nadväznosti na uvedené bude dôležité zadefinovať mechanizmus zabezpečenia financovania predmetných úloh.

EÚ by mala primerane podporovať kapacity na spracovanie odpadu a upraviť existujúce právne predpisy s cieľom podporiť recykláciu a obehovosť kritických a strategických surovín. Je tiež potrebné prijať opatrenia na vytvorenie fungujúcich trhov s druhotnými surovinami a na obmedzenie exportu šrotu. Druhotné suroviny môžu prispieť k zníženiu závislosti od určitých kritických surovín, takže by mali byť zahrnuté v rámci nariadenia. Návrh nariadenia vytvára podmienky pre stabilný prístup ku kľúčovým materiálom pre priemyselné odvetvia a k

surovinám potrebným na zelenú transformáciu vrátane ocele, hliníka, grafitu, medi, niklu či druhotných surovín.

Súbežne s líniou potreby ťažby a využívania týchto surovín je na druhej strane dôrazná potreba zachovania environmentálnych princípov, čo do budúcnosti vytvára predpoklad častých kolíznych styčných plôch, kde bude potrebné citlivo zvažovať prevažujúci hospodársko-spoločenský záujem.

SR podporuje vytvorenie vnútroštátneho orgánu ako jednotného kontaktného centra, pre jeho zriadenie je však stanovená nerálna 6-mesačná lehota. Z tohto dôvodu SR žiada stanovenie dlhšieho obdobia, pričom by mali byť zohľadnené potrebné legislatívne a administratívne zmeny, ktoré ČS potrebuje na zriadenia takéhoto orgánu.

SR má výhradu k opatreniam pre fyzické a právnické osoby, ktoré uvádzajú na trh výrobky s kritickými surovinami, pretože chýba sumarizácia všetkých nových administratívnych povinností a reálne vyčíslenie nákladov. Na druhej strane sa očakáva zníženie administratívnych nákladov a nepriamych finančných nákladov súvisiacich s povolovacími procesmi, ako aj zníženie byrokracie súvisiacej s uvedenými procesmi.

SR zdôrazňuje potrebu jasného usmernenia zo strany EK o tom, ako sa budú zoznamy strategických a kritických surovín implementovať v politikách EÚ, najmä v oblasti priemyselnej politiky, obchodnej politiky, štátnej pomoci, výskumu, vývoja a inovácií, klímy a životného prostredia, ako aj v právnych predpisoch týkajúcich sa chemických látok. Všetky tieto politiky by mali byť zosúladené tak, aby sa vytvorili priaznivé podmienky a vhodný regulačný rámec pre kritické/strategické nerastné suroviny a ich hodnotové reťazce. Je tiež potrebné objasniť status „iných“, t. j. „nestrategických“ projektov, keďže podpora strategických projektov v rámci návrhu aktu by nemala viesť k depriorizácii ostatných projektov v oblasti nerastných surovín.

Rozširovanie ťažby, spracovania a recyklácie prispieje k zvýšeniu zamestnanosti a rastu hospodárstva, avšak zabezpečiť podporu verejnosti pre projekty v oblasti nerastných surovín bude náročné. Zvyšovanie informovanosti verejnosti je v tomto prípade kľúčové, preto by EK mala implementovať komunikačné stratégie s cieľom informovať o prínosoch a vplyvoch investícií do nerastných surovín a riešiť obavy miestnych komunít a občanov v súvislosti s prieskumnou či ťažobnou činnosťou.

IV. Záver

Hospodárstvo SR je založené na priemyselnej výrobe s dlhodobou etablovanými odvetvami potrebnými pre klimaticky neutrálny priemysel (automobilový, strojársky a elektrotechnický priemysel). V dôsledku prijímaných regulácií, zacielenia na zelenú a digitálnu transformáciu a kríz posledných období sa priemysel SR dostal do značného útlmu. Do popredia sa dostáva potreba opätovného oživenia, podpora inovácií a nových procesov, ktoré sú častokrát kapitálovo rizikové, prípadne otázky nedostatku zdrojov a pracovnej sily s potrebnými zručnosťami.

Víziou EK, ako je uvedené už v priemyselnom pláne, je urýchlené dosiahnutie cieľov klimatickej neutrality, odolnosť a bezpečnosť energetického systému EÚ, dlhodobá konkurencieschopnosť a rast EÚ v globálnom kontexte. SR považuje predložené ťažiskové legislatívne návrhy za významný krok pre priemysel a jeho rozvoj v rámci nových ekosystémov.

Dôležitým bodom pre SR sa tak stávajú predložené legislatívne návrhy, ako príležitosť pre naštartovanie vnútroštátnych aktivít a rozvoj priemyslu v nových ekosystémoch. Predložená SWOT analýza jednoznačne deklaruje oblasti a kroky, ktoré je nutné realizovať na

vnútroštátnej úrovni, pričom je vidieť prienik s príležitosťami, ktoré SR prinášajú nové nariadenia, ako aj celkovo s novým priemyselným plánom EÚ.

SR má dobrú štartovaciu pozíciu vzhľadom na etablované priemyselné sektory potrebné pre environmentálne neutrálny priemysel a ťažobný a spracovateľský priemysel. Taktiež je pozitívny posun v oblasti rozvoja oblastí batérií a vodíkových technológií. Na druhej strane z pohľadu odporúčaní by sa SR mala zamerať práve na oblasť povolovacích procesov a administratívnych bariér. Je potrebná hĺbková analýza a reforma, zefektívnenie podpory systémov tepelných čerpadiel, vytvorenie podmienok na zelenú transformáciu s prvkami lokalít vhodných na výrobu energie z OZE, lepšie pripravený prenosový systém na zapájanie OZE, lepšia pripravenosť areálov pre veľké investičné projekty napr. gigafaktory a zvýšenie zacielenia výskumu, vývoja a inovácií v oblasti rozvoja nových ekosystémov (vodík, batérie, OZE).

Vo svojej pozícii bude SR **presadzovať najmä zachovanie princípu technologickej neutrality** (zapracovaním jadrových technológií ako jednej z čistej technológie) a stanovenie primeraných cieľov pre kritické suroviny, tak aj projekty emisne neutrálneho priemyslu. Snahou SR bude aj **minimalizácia administratívnej záťaže na strane štátu** (napr. zriadenie jednotných kontaktných miest) a vymedzenie jednoznačných vlastností pre strategické technológie a kritické suroviny.

Z komplexného pohľadu SR víta a považuje predložené politiky priemyselného plánu, obzvlášť návrhy legislatív EK za príležitosť pre budovanie nových oblastí priemyslu a prilákanie investícií s vyššou pridanou hodnotou. SR je plne pripravená byť jednou z kľúčových hospodárstiev vo vývoji a výrobe bezemisných technológií a v rovnakej miere sa podieľať na zabezpečení kritických surovín, primárne rozvojom ťažobného a spracovateľského priemyslu.

V súčasnosti prebiehajú pracovné rokovania na úrovni EÚ, kde bude Ministerstvo hospodárstva SR presadzovať záujmy a pozíciu aj v kontexte vypracovanej SWOT analýzy. Počas rokovaní v rámci pracovnej skupiny bude svoju pozíciu komunikovať so všetkými zainteresovanými stranami najmä s úradom vlády SR, Ministerstvom životného prostredia SR, Ministerstvom financií SR, Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR, Úradom pre územné plánovanie a výstavbu SR a Úradom pre normalizáciu, meteorológiu a skúšobníctvo SR. Do pozícií budú rovnako zohľadnené postoje a podnety podnikateľských zväzov a združení formou priamych oslovení. Počas procesu negociácií bude nutné, aby SR začala vykonávať aktivity v súlade s odporúčaniami vyplývajúcimi zo SWOT analýzy tak, aby sa budovalo prostredie pripravené na realizáciu projektov vyplývajúcich z podpory rozvoja nových ekosystémov a klimaticky neutrálneho priemyslu a energetických sústav.